

Observasjyplak/Nachttún

(Keunstwurk - initiator van dit project en uitvoerder)

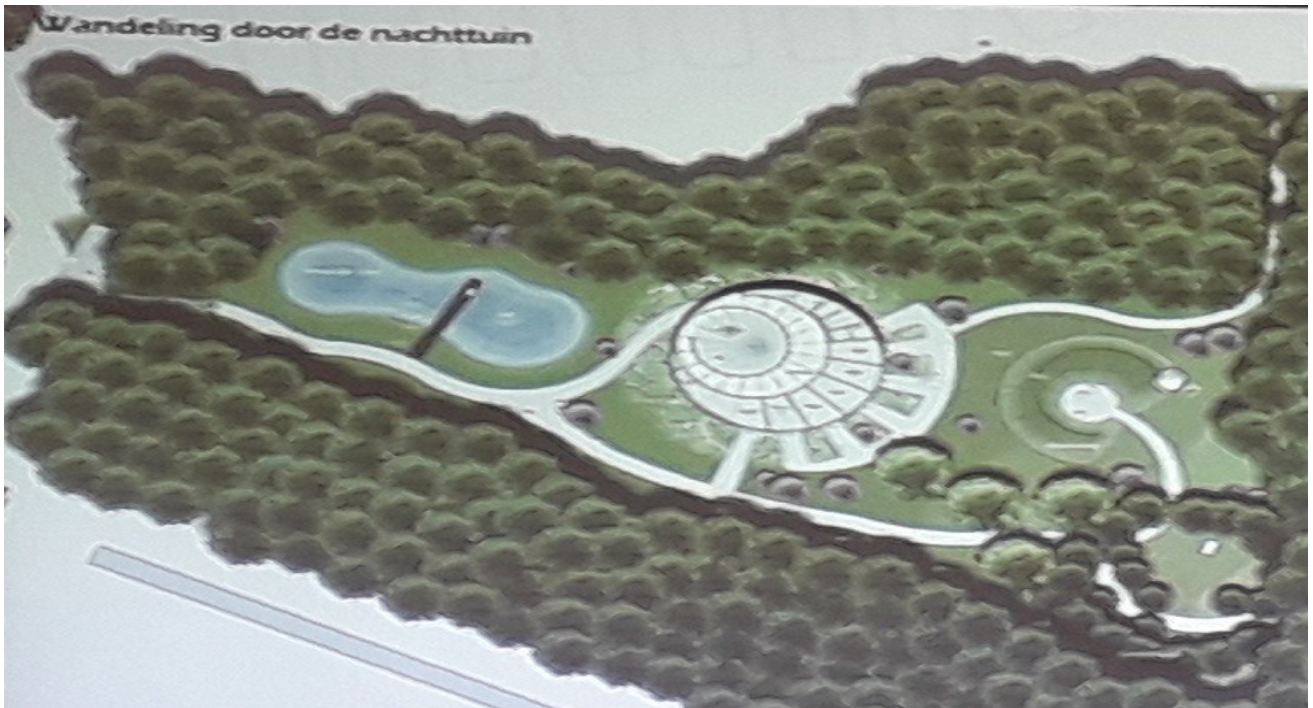
Swartehaan aan 'tWad

Inhoud

Samenvatting.....	2
1 Duisternis aan de Friese Waddenzee in 2019.....	3
- Wat zijn nachtvlinders en ze beleven in Friesland	
- Betekenis voor `Fryslân` en Europa	
2 Activiteiten Obsevasjyplak/nachttún aan het Wad.....	4
- Opening in 2019	
- Projectbeschrijving	
- Financiën	
- Stichting en initiafnemers.....	5
- Beheer Sterrenobservatieplek/Nachttuin	
- Plan 2019	
- Doelen en streefgetallen	
- Activiteiten	
A. Evenementen en promotie 2019	
B. Faciliteiten voor nachten	
3 Programma.....	6
4 Synergie met Fryslân Cultere Hoofdstad 2018.....	9
- Duurzaam effect na 2018	
5 Financiën.....	10
- Co-financiering	
- Begroting en dekkingsplan	
- Uitstraling	
6 Stichting, Werkgroep, Organisatie,.....	11
7 Tijdplanning.....	11
8 Bijlage aan het Wad.....	12

SAMENVATTING:

Sterren kijken en vlinders volgen bij Zwarte Haan

De nachtelijke duisternis zien is een groeiende ontwikkeling in een Europees cultuurtoerisme.

De Sterrenobservatieplekken en de nacht vlinders van dichtbij bekijken en meemaken.

Dat kan volgend jaar ook bij Zwarte Haan, er wordt een sterrenobservatie ruimte gebouwd, waaruit men bij heldere nachten de sterren kan kijken.

In Friesland is het Friese 'Jakobspaad' (Jacobspad) de noordelijkste aanlooproute naar Zwarte Haan. In het kader van Leeuwarden Culturele Hoofdstad van Europa 2018 werden de pelgrimsroutes omgekeerd en eindigden in dat jaar in Finisterre aan het Wad (Zwarte Haan) en Santiago aan het Wad (Sint-Jacobiparochie) Dit project, met de Camino der Lage Landen en tal van andere activiteiten, was een initiatief van de Stichting Santiagoaan het Wad. Het project is uitgevoerd als onderdeel van Starbarn en de nachttuin bij Zwarte Haan.

Bron van inspiratie is een in onze tijd een actieve vorm van bezinning en reflectie onder mensen van alle leeftijdsgroepen.

Wie besluit 'de duisternis en nacht vlinders' route te gaan lopen naar Zwarte Haan leeft enkele maanden sober, maakt grensoverschrijdende ontmoetingen mee, beleeft zeer afwisselende natuur en cultuur onderweg, en neemt afstand van de hectiek, carrièredruk en materiële consumptie die het hedendaagse leven van velen domineert.

1 FRIESE duisternis en Friese nachtvinders

Het project 'Sterren kijken aan het Wad' wil in 2019 zich profileren als ideale start- en doel regio van nachtelijke duisternis in Friesland aan de Waddenkust. Een evenement in het jaar na de 'Culturele Hoofdstad 2018' is de aanjager van meerdaags toeristisch-recreatief verblijf in het landelijk gebied van Friesland.

Behalve het bestaande Jabikspaad zijn in 2018 aanvullende routes in Fryslân ontwikkeld: het St. Odulphuspad door Zuidwest Fryslân, het Bonifatius Kloosterpad naar Dokkum en het door de Stichting Santiago aan het Wad ontwikkelde Claercamppad, dat van Zoutkamp –Dokkum –Zwarte Haan naar Sint-Jacobiparochie loopt. Santiago heeft verder vier fietsroutes ontwikkeld vanuit de Belgische grens naar Sint-Jacobiparochie en Zwarte Haan. De routeboekjes blijven ook na 2018 beschikbaar. Alle routes vormen een verbindende schakel in en naar bijzondere plekken van het kustgebied langs de Waddenzee. De routes van Wandelnet lopen langs de Noordzeekust naar het Zuiden en naar Denemarken en verder.

De 'Duisternis der Lage Landen' richt zich niet op toeristisch Amsterdam, maar op Zwarte Haan aan de Friese waddenkust.

De uitvoering van het project gebeurt in samenwerking met partners en ondernemers (profit en non-profit). Stichting Swartehaan en observatieplek/nachttuin coördineert de fondswerving en uitvoering van het geheel.

Zit er een soort 'knopje' op het eind van de antenne?
Dan is het een dagvlinder. Vleugels staan omhoog.

Zijn de antennen draadvormig of geveerd?
Dan is het een nachtvinder.

<https://www.vlinderstichting.nl/vlinders/vlinders-herkennen/dagvlinder-of-nachtvinder>

De voelsprietten van de kolibrievlinder zijn draadvormig en hebben geen knopje: dit is een nachtvinder

De hagedoornvlinder houdt zijn vleugels in rust plat boven zijn lichaam: dit is een nachtvinder.

2 ACTIVITEITEN OBSEFASYPLAK/NACHTÚN AAN HET WAD

Projectactiviteiten voor 2019 zijn:

2.1 Opening 'Obsevasyplak/nachttún' met de trekkershutten

Landelijke bekendheid geven aan de duisternis en het nachtleven anneks daarmee.

2.2 Internationaal Nacht-festival op 26 juli 2019?

Feestelijke opening van de 'Obsevasyplak-nachttún' der Lage landen in Zwarte Haan. (Inter-)culturele promotie van Fryslân als doel voor de duisternis en nachtleven: landelijk en internationaal.

2.3 Stimulering van verblijfsarrangementen

Promotie van laagdrempelige faciliteiten langs routes in Fryslân (overnachting, eten & drinken, toeristisch, cultuurhistorisch).

Langs de Friese pelgrimsroutes is het door de Stichting Alde Fryske Tsjerken en Santiago aan het Wad in 2018 voor pelgrims mogelijk gemaakt om in 13 kerken te overnachten. Na 2018 blijven deze bijzondere overnachtingsplekken bestaan en wordt naar uitbreidingsmogelijkheden gezocht.

2.4 Publicatie en digitalisering van informatie

Actualisering van bestaande gidsen en nieuwe informatie-service voor 2019 via internet en mobiele telefoon.

2.5 Sponser werving en certificaten uitgeven

- Sponsors uit Friesland en daar buiten, die zich verbonden voelen met Swarte haan.
- Het uitgeven van certificaten van 50 en 100 euro's.

2.6 WIE ZIJN WIJ

Stichting Swartehaan en Sterre-observevasyplak/Nachttún.

Website: <http://swartehaan.frl>

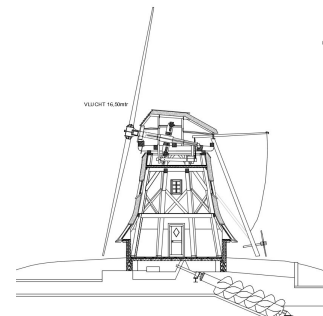
Facebook: <https://www.facebook.com/swartehaan>

Stichtingsbestuur bestaat uit:

- Johannes Rozenga voorzitter,
- Louis van der Meer secretaris
- Douwe Wijbenga penningmeester.

Meewerkenden:

- Talea Jansma
- Hans de Jong.
- Hilly Blaak

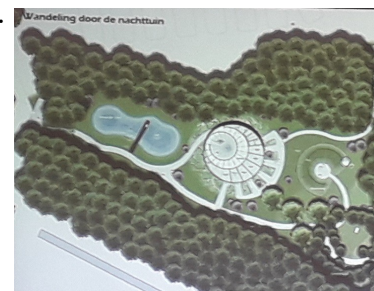

DOELEN EN STREEFGETALLEN

Het doel is om de Sterrenobservatieplek en vlinder nachttuin te beheren.

Dat beheren bestaat uit:

- Toezicht op de vlindertuin en sterrenobservatieplek
- Vlinders tellen
- Financiën beheren
- Activiteiten ontwikkelen
- Overleg met Jacob Jensma over de nachttuin en trekkershutten
- Klein onderhoud doen aan de sterrenobservatieplek
- Vrijwilligers werven voor tuin-onderhoud en regelmatig overleg plegen
- Overleg met de gemeente
- Overleg met Keunstwurk
- Vaste expositie
- Inrichting Sterreobservevasyplak
- Veiligheid en milieu
- Programma en pogrammacommissie
- Promotie en publiciteit (website en Facebook pagina, Twitter, folders, kranten)
- Netwerk / partners en sympathisanten
- Nieuwe bestuursleden werven
- Werkleerproject

Expo, Inrichting van de Starbarn en invulling van een vaste expositie voor het publiek. (Binnen Waddenfondssubsidie zijn hier bedragen voor gereserveerd, dat zal samen met netwerkpartners moeten worden uitgewerkt).

Plan was 2019

- Aanvraag omgevings-plan bij de gemeente, November 2018 / maart 2019.
- Regelmatig een praatje maken met de bewoners Zwarte Haan. Januari – maart 2019.
- Struiken rooien en eventueel bomen rooien, voor 15 maart 2019.
- Parkeervakken (17) voor 1 april 2019 klaar i.v.m. het seizoen van de campers en de brug na 15 april.
- Bouw observatieplek en trekkershutten, april-juni 2019.
- Aanleg nachttuin en inzaaien zomerbloeiërs, Mei 2019.
- Opening en festival september 2019 of naar 2020.
- 7 tot/met 15 augustus 2019 sterrenregen en 13 augustus 2019 Perseïden sterrenregen.
- Inzaaien winterbloeiërs, september 2019.

Het beheer; financieel

- Subsidies, Van de gemeente naar de stichting.
Subsidies provincie, andere fondsen
- Donaties van individuele mensen.
- Sponsors, bedrijven.
- Jaarlijks een finansjeel verslag.
- Festival uitgaven, buro € 10.000 en € 10.000 tenten en uitvoerenden.

3 Programma

Gebruik terrein

Het programma is gebaseerd op de mogelijkheden van het terrein recreatieplek Zwarte Haan. Die heeft stilte, rust en duisternis als kenmerk en sluit aan bij de natuur en leefomgeving. Het behouden en respecteren van die kenmerken staat bij de ontwikkeling van activiteiten en het programma aanbod voorop. Dat levert mogelijk ook beperkingen op, maar in beperkingen schuilt vaak ook een kracht. Dat houdt in dat bezoek en gebruik geen hinder en overlast kan veroorzaken met betrekking tot geluid of verlichting.

Het terrein en de sterre-obsevasyplak/nachttún zijn welliswaar openbaar toegankelijk, maar niet ongecontroleerd. Het gebruik mag niet ten koste gaan van rust, stilte en donkerte voor andere bezoekers en de directe omwonenden.

Bij uitwerking wordt onderscheid gemaakt tussen:

A) georganiseerde programma activiteiten voor kleine groepen, tot 20 deelnemers en

B) openbare vrije toegang voor individueel gebruik

A - kleine groepen

- Een georganiseerde activiteit (maximaal 2x per maand) gebeurt altijd onder begeleiding van vertegenwoordiger namens de stichting – die verantwoordelijk is voor het hanteren van regels met betrekking tot beperking van licht en geluid.
- Gedurende de maanden oktober t/m maart activiteiten voor 22.00 uur. Het is in die periode ook voor die tijd donker genoeg.
- In de periode april t/m september maximaal twee nachtelijke activiteiten waarvoor apart bij de gemeente vergunning wordt aangevraagd.
- Optie die nadere uitwerking vraagt is een alternatieve parkeer locatie met een fietsenplan – en een route over de dijk en via het nieuwe bruggetje naar het terrein – met als doel de route via de bewoonde dijk te ontzien.

B) individuele bezoekers (bijvoorbeeld na 22.00 uur, periode april t/m september) melden zich eerst vooraf en krijgen informatie over het verkrijgen van de sleutel.

(overwegen een sleutelkastje met pincode die regelmatig gewijzigd kan worden.)

Dit moet nader worden uitgewerkt en vraagt afstemming, 'slim' organiseren met een goede controleerbaarheid zonder al te veel inzet (mensen/vrijwilligers).

Voorzieningen:

- verlichting op en rond het terrein wordt tot het uiterste beperkt
- regels voor behoud van stilte en voorkomen van overlast zijn voor bezoekers duidelijk door middel van info borden en beschikbare flyers
- de sterre-obsevasyplak kan worden afgesloten en (in de nachtelijke uren) een sleutel kan na een afspraak worden verkregen
- voor het wegrijden vanaf de parkeergelegenheid wordt gevraagd aan gebruikers dit qua geluid tot het een uiterste te beperken (bijvoorbeeld niet met groot licht rijden).
- alternatief is het bieden van een fiets arrangement via een 'punt' ergens in een dorp in de directe omgeving?
- parkeren met groepen op het parkeerterrein begrenzen en/of duidelijk beperken
 - duidelijke regelgeving over parkeren (na zonsondergang) en bewaken/begrenzen dagtoerisme en bezoek terrein

Programma opbouw

Activiteiten en programma onderdelen en partners duidelijker in groepen zetten

- Publieksactiviteiten of via verantwoordelijkheid partners
- Momenten in het jaar (aansluiten op Dark Sky kalender netwerk)
- Sterren
- Fauna en Flora
- Waddenexcursie
- Pelgrimeren en bezinning (meditatie)

Pijlers zijn:

- Sterren
- Nacht natuur (flora en fauna)
- Pelgrimeren
- Rust en ontspanning / Sleepwellness
- Verhalen en educatie

De beheerstichting stuurt een programma commissie aan.

Er zijn verschillende partners die samen een jaar programma samenstellen.

Iedere partner is verantwoordelijk voor het feitelijk organiseren van haar activiteiten onder verantwoordelijkheid (conform uitgangspunten) van de beheerstichting.

De beheerstichting stelt ieder jaar een jaarprogramma vast op voorstel van de programma commissie.

Potentieel partners programma:

Sterren

- Planetarium Franeker
- Sterrenwacht Burgum
- RUG Lauwersmeer Kapteyn

Flora/Fauna

- IVN (educatie)
- Landschapsbeheer Friesland
- De Aerden Plaats
- Milieu Federatie

Pelgrimeren

- Pelgrim informatiecentrum

Overigen

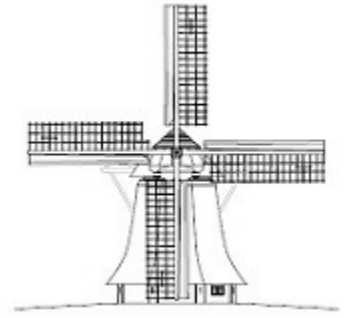
- Yoga of Tai-Chi
- Verhalenvertellers

Het beheer: praktisch

- Bijhouden nachtuin door vrijwilligers, de reiskosten vergoed.
Schema, zie beheerplan nachttuin.
- Onderhoud Sterreobsevasyplak
- Toezicht van het terrein dmv camera's.
- Veiligheid van het gebouw en terrein bespreken.
 - Toegang terrein brandweerauto breed.

De molen (De Swartehaan) weer op te bouwen en beheren.

- Verhuur vakantiewoning in de molen
- Opleiden van molenaars
- Permanente molen-objecten tentoonstellen
- Molen feest

3.1 Andere ACTIVITEITEN

Activiteiten te ontwikkelen en uitvoeren.

- Jaarlijks Nacht Festival Organisatie (**wijvanps**) en (**Noorderblik**). (Parkeren op het land er naast).
- 2 x / jaar een nacht-vlinder evenement houden. (Parkeren op het land er naast).
- Jaarlijks een gecombineerd overleg van bestuur, meewerkenden en vrijwilligers
- Nieuwsbrief per kwartaal uitgeven
- Website en Facebook bijhouden

(Vraag: Partners

De partners worden beschreven, maar ik mis een aanpak om dit minder vrijblijvend te laten zijn.

Hoe verhouden de partners zich ten opzichte van de stichting?)

- Netwerk / partners, sponsors en sympathisanten
- Partners: **Keunstwurk (initiator van dit project en uitvoerder)**
 - Santiago aan het Wad (pelgrimsroute vereniging en was mede organisator van het festival 2018)
 - Stichting Alde Fryske Tsjerken (monumentenbehoud en goedkoop/eenvoudig overnachten)
 - Bildtse stroom (zonnepanelen, stroomvoorziening en leverancier)
- Sponsors: Bildtse bedrijven
 - Streek- en dorpsbelangen
 - Bildts aigene
 - Bildtse belangen
 - Swartehaan poldermôln
- Sympathisanten, mensen die belangstelling hebben en vaak als bezoekers terugkomen

Vrijwilligers:

- Begeleiders sterren observatie's
- Hoveniers voor de vlinder-nacht tuin
- Schoonmakers voor het schoonhouden pad en observatieruimte
- Onderhoud gebouw en installatie
 - Kunstenaars expositie (Binnen Waddenfondssubsidie zijn al bedragen gereserveerd. Samen met netwerkpartners uitwerken). Overdag'.

4 AANSLUITING NA CH-2018

Observatieplek/nachttuin aan het Wad speelt in op de 'iepen mienskip'-visie van Leeuwarden CH-2018: culturele activiteiten geworteld in Friese traditie, gedragen door lokaal initiatief en met (inter-)nationale uitstraling zowel in 2018 en daarna.

- DUURZAAM EFFECT 2018

Thema's van drie projecten, ontwikkeld in het kader van CH 2018 raken aan Santiago aan het Wad:

- (1) Sense of Place (cultuurroute en landschapskunst langs de waddenkust, waaronder Zwarte Haan),
- (2) Bio-diversity met o.a. agro-ecologische samenwerking en streekproducten voor verblijfsarrangementen onderweg.
- (3) 'Feel the Night', 'sterre-skuorren / star barns': observatie voor sterren kijken op plaatsen in natuurgebieden waar het nog echt donker is.

- PROJECTRESULTATEN

Streefdoelen van de 'Stichting Swartehaan en Sterre-observevasyplak/nachttún' zijn:

1. Ca. 100 deelnemers aan de opening Sterreobservevasyplak/nachttún en trekkerhutten der Lage Landen in het opbille (aangeslipt) land bij Zwarte Haan.
2. Het aantal bezoekers van het Sterreobservevasyplak/nachttún informatiecentrum: van gemiddeld 2/dag jaarlijks in 2019-2022.
3. Nieuwe (digitale) informatieservice over wandel-en fietsroutes voor bezoekers in Fryslân, waaronder de vier Friese pelgrimsroutes, de lange afstandswandelpaden (LF-routes) van Wandelnet aanvullende cultuurhistorische routes door de gevarieerde streeklandschappen in de provincie Fryslân.
4. Uitbouw van verblijfsarrangementen (refugio's) voor duisternis-pelgrims langs de routes in Fryslân.

5 FINANCIEN

CO-FINANCIERING

- Gemeente Waadhoeke, jaarlijkse subsidie.
- Sponser inkomsten, donaties en certificaten-uitgaven.

BEGROTING EN DEKKINGSPLAN

De voorbereiding en uitvoering van het project in 2019 is begroot op een totaalbedrag van € 5.000. Financiële dekking wordt gezocht bij overheden, landelijke en regionale fondsen.

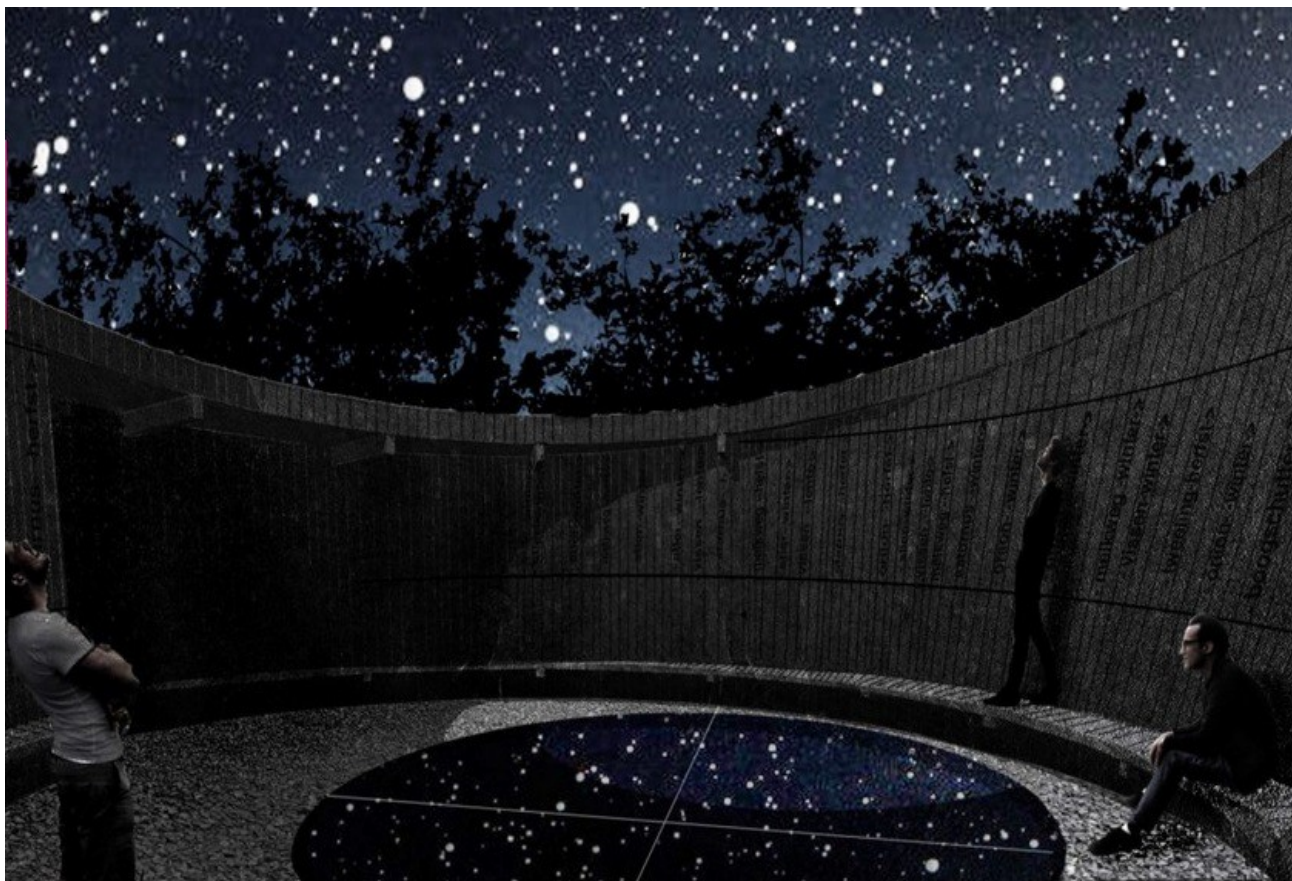
Van dit totaalbedrag is € 1500 gecalculeerd als co-financiering door werk-inzet van vrijwilligers in de werkgroepen van Sterreobsevasyplak en Santiago aan het Wad.

UITSTRALING

Gehoopd wordt dat dit ook een financiële uitstraling heeft op het Sterreobsevasyplak en nachtvlindertuin.

De internationale uitstraling van Friese cultuur en erfgoed in Europa was een strategisch doel van Friesland Culturele Hoofdstad 2018. Het project Santiago aan het Wad in 2018 greep ook terug op eeuwenoude banden binnen Europa in het kader van pelgrimswegen naar Santiago de Compostela. De CH 2018 campagne richt zich op de actuele betekenis van Fryslân voor Europa.

Dit project leverde daaraan een bijdrage door pelgrimeren in Fryslân te stimuleren als actuele ontwikkeling in cultuurtoerisme.

6 STICHTING, WERKGROEP, ORGANISATIE

1. Stichting

2. Werkgroep, leden, adviseurs:

- Bewoners Zwarte Haan,
- Planetarium,
- Volkssterrenwacht Burgum,
- Plaatselijk belangen, Sint,-Jabik, Nij Altoenae, Ouwe-Syl, Streekbelang Oast-enWesthoek
- Pelgrimsinformatiecentrum Nederlands Genootschap van Sint Jacob, afdeling Fryslân
- Bas Brouwer. Borden blijven staan. Andriessen suster fan.

3. Coördinatie: organisatorisch en financieel: Keunswurk

4. Werkgroep festival.

- (Noorderblik)
- (wijvanPS)
- Johannes Rozenga (stichting)

7 TIJDPLANNING

- Beheersplan december 2018
- Festival organisatie januari-april 2019?
- Aanvraag bestemmings uitbreiding november-2018/april 2019
- Snoeien, rooien maart 2019
- Gemeente maakt 17 parkeervakken en een brug over de sloot naar de zeedijk, kan in maart.

Is inmiddels gerealiseerd.

De brug na 15 april. i.v.m. werkzaamheden aan de zeedijk, die niet voor 15 april mogen plaatsvinden.

- Bouw observatieplek en trekkershutten april-juni 2019
- Opening en festival juni of september 2019.
- 13 augustus Perseïden sterrenregen.
- Elke maand overleg stichting-keunswurk-Jacob Jensma (zoveel mogelijk op donderdagochtend om 10.00 uur, in Restaurant Zwarte Haan). Verder zovaak als het nodig is in wisselende samenstellingen.

Perseïden 13 augustus 2007

8 BIJLAGE AAN HET WAD

Stad via dorpen naar Wad (agro-ecologische routes tussen Friese steden, dorpen en de waddenkust: bv. Franeker, Leeuwarden, Dokkum) en dorpen Drachten, Heerenveen, Lemmer. Gemeenschappelijk doel is kennis en bewustwording te vergroten bij breed publiek over negatieve effecten van afnemende biodiversiteit in de leefomgeving.

Het festival heeft bijgedragen aan geplande muziekactiviteiten voor biodiversiteit, evt. op het buitendijks Noorderleech (bij Zwarte Haan) dat ook weer voor de zomer van 2019 staat gepland. ‘Van Stad naar Wad’ - routes bij Franeker, Leeuwarden en eventueel Dokkum kunnen samenvallen met het Jabikspad en/of andere trekroutes van mensen richting de kust.

Net als provincie Fryslân voert ook het Spaanse Galicië ‘biodiversiteit’ in het vaandel als doel van toekomstig overheidsbeleid. Sinds 2016 onderhouden beide regio’s contacten in Europees verband op bestuurlijk-ambtelijk niveau. De filmproductie over ‘vlinders’ in Friesland kan een rol spelen bij publieke bewustwording van het belang van biodiversiteit in het Friese landschap.

Verder is in 2018 de film ‘Pelgrimeren in Fryslân’ uitgebracht. De film is een impressie van het Friese landschap en de prachtige mogelijkheden voor pelgrims, wandelaars en fietsers. De film is in opdracht van de Stichting Santiago aan het Wad gemaakt door Anton Stoelwinder filmproducties.

Een derde project dat mikt op CH 2018 is geïnitieerd door **Stichting Feel the Night van architecte Nynke Rixt Jukema**. ‘Feel the Night’ focust op de unieke nachtelijke beleving van duisternis en heldere sterren. Iets wat op veel plaatsen in het landelijk gebied van Fryslân en het waddegebied nog mogelijk is. ’s Avonds de Melkweg zien en beleven als een opvallende ‘gloed van sterren’ aan de nachtelijke lucht, het fenomeen dat indruk maakte op Karel de Grote en heel veel mensen, is tegenwoordig in Nederland zeldzaam geworden door het strooilicht van verstedelijking en de lichtuitstraling van lantaarnpalen, tuinbouwkassen en bedrijvenparken.

Met ‘Feel the Night’ wil Nynke Rixt Jukema het zien en beleven van sterren laagdrempelig faciliteren met de bouw van eenvoudige ‘star barns’ (sterre skuorren) en ‘sleep well barns’ (sliep skuorren).

Bij voorkeur geplaatst op de donkerste plekken in Fryslân, zoals natuurpark De Alde Feanen of aan de Waddenkust.

Bij nacht heldere sterren en de dichtbezaaide Melkweg waarnemen is ook voor mensen een van de bijzondere spirituele ervaringen in Fryslân.

De filmproductie ‘Pelgrim in Fryslân’ besteedt hier ook aandacht aan, in verband met de Santiago legende van de droom van Karel de Grote.

In het pelgrimsinformatiecentrum –een van de drie in Nederland –dat sinds 2011 in het voorportaal van de Groate Kerk in Sint-Jacobiparochie is gevestigd, wordt de bezoeker geïnformeerd over de legende.

Een link met Starbarn en omgekeerd zal worden gelegd.

Expertise en mogelijk beeldmateriaal over de sterrenhemel van het Franeker Planetarium en de Volkssterrenwacht Burgum kunnen bij de filmproductie worden betrokken.

www.observeum.nl

Museum en sterrenwacht Burgum

